

I.

Tardomojo apklausa

*Nuodugniai ištyrę paciento gyvenimą prieš sutrinkant
jo psichikai, veikiausiai atrasime, jog smegenų ir kraujagyslių
pažeidimus bus nulėmęs itin nedorybingas gyvenimo būdas,
nesaikingumas ir moralinis nuosmukis.*

Johannas Christianas Augustas Heinrothas,
*Lehrbuch der Störungen des Seelenlebens oder der Seelenstörungen
und ihrer Behandlung* (1818)

* *Dvasinio gyvenimo sutrikimų vadovas, arba dvasinės ligos ir jų gydymas* (vok.), čia ir toliau – vert. past.

(Papjauk papjauk papjauk tą vustpalaikę
papjauk te ji galą gauna!..)

Vėliau, per policijos apklausą, jis neįstengė prisiminti, iš kur tie žodžiai atėjo į galvą nei koks balsas juos ištarė, tik dievagojosi, kad staiga lyg kokia milžino ranka jį būtų stvėrusi už krūtinės ir trenkusi žemėn. O to smūgio jėgos būta tokios, kaip čia paaiškinus, tokios *žadą atimančios*, kad paskum rodėsi, lyg nieko nebūtų įvykę, lyg žodžiai būtų pasivaidenę. Tądien juodu su Johana turėję susitikti prie Funkenburgo. Tiksliau pasakius, jis nebuvo tikras, ar jie ką nors buvo sutarę. Kai juodu matėsi paskutinį sykį, Johana pati buvo pas jį užsukusi ir po ilgos pertraukos vėl jį glamonėdama kamantinėjo vieno miesto įgulos kareivio, kurį jis neva turįs pažinoti, vardo, o jis paklausęs, ar ji verčiau kurią dieną nesusitiktų su juo, – vakarai gi esą ilgi ir šviesūs. Tuomet Johana blykstelėjusi savo įkypomis vilkės akimis ir šyptelėjusi taip, kaip kažkodėl dažnai jam šypsodavosi, – šelmiškai ir kartu kiek švelniai, tarsi vaikui, – ir atsakiusi, jog su mielu noru. Tačiau tuo jų susitarimas ir baigėsis, aiškino jis dviem nesupratinagai į jį dėbsantiems policininkams. Vienas buvo pliktelėjęs viršila, įsitaisęs už sunkaus ažuolinio rašomojo stalo, o kitas – gerokai jaunesnis kolega, liesas ir gunktelėjęs. Protokolą rašė jaunesnysis, tačiau užuot miklinęs plunksną ratu suko nykščius ir

nuolatos lyžčiojo lūpas, tarsi sunkiai tverdamas viename kambaryje su žmogumi, sučiuptu žvėriško nusikaltimo vietoje. V. nudelbė akis į savo rankas. Jos jau nebedrebėjo. Todėl, prabilo kiek patylėjęs, jis ir nudrožęs prie „Aukšinės žąsies“ dar prieš vidudienį. Nes gerai nenuvokęs, ką juodu galiausiai susitarė, o iš jos nebuvo sulaukęs jokios žinios. Bet ten jos nerado. Nebuvo jos nei pas Varnekius, nei Sandgasėje, kur ji nuomojosi kambarį iš ponios Vognic. Matyt, buvo išsidanginusi jau paryčiais arba išvis nakvojusi ne namie; tada jis ir nusprendęs traukti tenai. Kur? – paklausė vyresnysis. Į Funkenburgą. Parko restoraną. Jei kartais ji būtų sumanusi ten nukakti anksčiau, idant užimtų staliuką arčiau orkestro. Tačiau iš kelių pažįstamų, besitrinančių prie senosios užėigos, nugirdęs, jog tą rytmetį kažkas ją matęs žingsniuojant Briulės gatve parankiui su kareiviu Biotcheriu, o tą Biotcherį jau žinojęs iš anksčiau – aukštas ir drūtas vyriokas sveikai įraudusiais skruostais, šepetiniaiais ūsais ir žandenomis. Kelis syk buvo juodu matęs draugėj. Kartą Bosenso parke. Jis praėjęs visai pro šalį, nusprendęs nesisveikinti. Bet bene tie dviem rūpėjo? Vaikštinėjo susikibę už rankų, o Johana nenuleido nuo tojo akių ir eidama jam šypsojosi, bet visai ne taip, kaip šypsodavo jam, Voicekui, – tarsi vaikui ar neišmanėliui, – bet nuoširdžiai ar netgi, jis drįstų sakyti, gašliai, nes toji šypsena jam be jokios abejonės pasėjusi kažį kokį nerimą ir vėliau, gal tą patį, o gal kitą vakarą ar net po kelių savaičių, šis išvirtęs į tokį pyktį ir neviltį, kad jis neatsispyręs pagundai apsilankyti pas ją Sandgasėje, nors ji šitai buvo griežtai užgynusi, ir tuosyk jis, suprantama, nežinojęs, ar ji vėl buvo su tuoju Biotcheriu ar su kuo kitu, bet to išsiaiškinti jam nepavykę, nes priešais duris išdygusi namų šeimininkė ponia Vognic su šluota ir nuvijusi jį laiptais žemyn,

o Johana iškišusi galvą pro langą ir taip paleidusi gerklę, kad visas kvartalas skambėjo nuo jos *dink man iš akių, Voicekai, dink iš akių; sudie, sudie!*. Čia viršilai trūksta kantrybė. Jį dominąs nusikaltimo įrankis. Ar Voicekas jį turėjęs jau eidamas į Funkenburgą, taigi dar prieš vidudienį? Ar jį įsitaisė supratęs, kad našlė Vust jį išmainiusi į tą kareivą, kaip ten jis? Kuo jis vardu? Paskutinis klausimas skirtas pavaldiniui; šis burbėdamas permeta akimis savo užrašus. Biotcheris, sako laišydamas lūpas. O gal ginklą jis įsigijęs dar anksčiau? Iš kur jį tokiu atveju gavęs? V. panarina veidą į delnus. Jis kaip gyvas negali suprasti, ko jiems taip rūpi tas ginklas. Bando paaiškinti tą kardo geležtę, apvyniotą oda, savo drobiniam maiše turėjęs seniausiai, bet tai tebusi nuolauža – daugiau nei pusė nuskilusi, trūkusios net ranke nos. Vadinas, jis nusprendęs įvykdyti nusikaltimą, supratęs, jog našlė Vust netesėjusi žodžio ir išėjusi į pasimatymą ne su juo, o su anuo kareiviu, kaip ten jo vardas, Blechneri? Visai ne. Aš nenusprendžiau, taria jis kaip įmanydamas taikiau ir ramiau. Viskas jau buvo nuspręsta, jei viršininkas supranta. Pasijutau, lyg mane už krūtinės būtų sugriebusi kokia milžiniška ranka, o paskui viskas nuščiuvo lyg nieko nebūtų įvykę. Tik ant širdies stojo lengvumas, sako, nudūręs akis į rankas, sunertas ant kelių. Jos vėl pradėjo virpėti. Viršila irgi kurį laiką jas stebi. Gal vis dėlto grįžkime prie įvykio dienos, galiausiai prabyla, reikšmingai dirstelėjęs į savo kolegą. Taigi sužinojote, jog našlė Vust leidžia laiką su tuo kareiviu Biotcheriu, – kas nutiko paskui? V. persibraukia delnais nuo plaukų pašaknų per kaktą, akis, iki smakro ir kaklo. Rankos dabar jau drebėte dreba, tirta visas kūnas. Pabando prisiminti. Dienos liejasi. Tiesą sakant, pastarąsias savaites jis neturėjo nuolatinės pastogės, klajojo iš vietos į vietą, tai šen tai ten

iškaulydamas kokį pinigą, nakvodamas, kur jį teikdavosi priimti, arba lauke, jei niekur negaudavo vietos. Naktys juk buvo šiltos ir sausos. Bet viršilos kantrybė dabar jau galutinai išsenka. Ar jis jau tuomet ją visur su savimi nešiojėsis? – klausia, žinia, apie kardo nuolaužą. O jis nesumoja, ką į tai atsakyti. Viršinin- kas turėtų suprasti – žmogus gi apsikrauni daiktais; nors kardo buvo tik pusė, tą nuolaužą galėjai į ką nors išmainyti: kad ir į duonos kąsnį, pavyzdžiui. Jis nė sapne nesapnavo kada nors ją panaudosiantis šitokiam tikslui. Ir apskritai ji jam buvo visai iš galvos išėjusi. Prie užėigos sutikęs porą pažįstamų. Vaistininką ir mėsininko parankinį, Boną, ir abu Varnekio pameistrius. Valandėlę prie jų prisišlijęs, nes jie sėdėjo šešėlyje ir pasisiūlė pavaišinti. Pala, tai nusikaltimo metu buvot išgėręs? Ne, koks išgėręs! Paaiškink jiems tai, kad gudrus. Veikiau buvo lyg atsidūręs vietoje, kur nėra jokių minčių. Jis prisimena vėją, šnarantį aukštose liepose, šviesą, lajos šešėliais marginančią dar tuščius stalus, ir žemę po kojomis – virpančių lapų sukurtus raštus, ir kaip jis staiga pasijuto laisvas nuo visko, kas paprastai slegia ir pykina. Tuščias ir tarytum besvoris. Kitų aplinkinių kūnų spaudimas, paprastai jį varginantis kiekviename žingsny, balsai, riksmi – visa nutolo. Tarsi jis būtų sklendęs kažkur tarp sapno ir būdravimo, kūnas paniręs į pusiaumiegį, tačiau galva tokia aiški ir švie- si, kad pasaulis į ją skverbėsi visu sąmonės pajėgumu; kartais jam rodėsi, kad šioji būseną pati tikriausia. Tik atsiribojęs nuo aplinkos bruzdesio jis galiausiai pajėgia susitelkti į tai, ką iš tiesų nori prisiminti ir galvoti. Johanos odą, kur ji labiausiai apnuo- ginta ir pažeidžiama: pasprandėje už ausies, kaklo duobutėje arba tarpumentyje. Jos žemą kimų juoką, kai lėtai vesdavo jį į save. Kur šilta, drėgna ir saldu. Bet šito jiems nepaaiškinsi. Jis

nukreipia akis nuo viršininko, vis dar jį veriančio skatinamu, tačiau nenuovokiu žvilgsniu, į savo rankas, sudėtas ant kelių delnais į viršų. Žudiko rankas. Jos nurimo. Jis pamena vakaro šviesą nuskambėjus varpams, dar ilgai žalžganu vario švytėjimu dažiusią dangų, užgožtą bažnyčių bokštų ir namų stogų. Lauke minios žmonių, bet visi susilieję su savo pačių šešėliais. Jos vienintelės negaibia joks tamsos debesis. Jis ją išvysta artėjant per Rosplaco aikštę paskutinėje vakaro žaroje švytinčiais žilsvų sruogų išmargintais plaukais. Tačiau eina ne tvirtai ir ryžtingai, kaip jai būdinga, o tarsi kas žingsnį susidurdama su kokia nematoma kliūtimi, verčiančia virstelėti į šalį ir mostelėti ranka. Bet ji viena. Kavalierius ją veikiausiai paliko arba jau išpešė viską, ko geidė. Jos akys nudurtos į žemę, burna pražiota, viena lūpa kreivai atvipusi, kaip jai dažnai būna išgėrus, tarsi lūpose būtų sustingusi nuobodžio ir paniekos išraiška. Johanai, taria jį pastebėjusi ir žengteli dar vieną netvirtą žingsnį į šoną, be pykčio, bet ir be nuostabos, lyg jį čia išvysti galėtum kas dieną. Tuo metu – viršininkas turįs tai suprasti – kardo nuolauža dūlo savo slėptuvėje visiškai užmiršta. Sakytum, lyg tą akimirką jis būtų stovėjęs priešais ją visiškai nuogas, kaip išniręs iš motinos iščių, tyras ir nekaltas. Sakosi palydėsiantis ją namo ir švelniai suima už alkūnės. O ji neprotestuoja, tačiau ir nepaklūsta, spiriasi vedama. Bet jis vis viena vaizduojasi, jog jie eina kartu kaip kadaise, kaip ir turėtų eiti, kaip jis jos ieškodamas kiaurą dieną svajojo, jog juodu eisią, – susikibę už parankių, lengvai palinkę vienas į kitą. Nors visi iš jo juokėsi. Ar tu vėl tresioji ieškodamas savo kekšės? Kur dėjai savo vustpalaikę? Jis nepriekaištauja dėl jos visą dieną pralakstęs, apskritai netaria nė žodžio, ir viskas tarp jų rodo kaip buvę, kol jie pasiekia Sandgasę ir įeina pro jos

tarpuvartę, o čia ji staiga piktai išplėšia ranką, tarsi jis būtų kėsinęsis ją pagrobtį, ir prisikišusi jam prie pat veido pratrūksta rėkti *liaukis galų gale mane persekioti!* Tik tada jai primena, ką ji sakiusi, kad žadėjusi į šokius eiti su juo, o ne su Biotcheriu. Jis ramus ir nesikarščiuoja, net nepakelia balso. Bet ji toliau klykia jam į veidą. Jis pabando vėl sugauti jos ranką, šįkart, idant nuramintų – juodu stovi tarpduryje ir žmonės gatvėje stabteli pažiopsoti, kas vyksta, – o čia ji ištrūksta ir pasiunta jį kulti abiem kumščiais. Jis jai esąs kaip akmuo po kaklu. Rėkia. Turįs dingti jai iš akių. Rėkia. Vis tuo pačiu šaižiu, paklaikysiu, neatpažįstamu balsu. Jeigu jis tuo metu ir sugniaužia kardo nuolaužą, tai be jokios minties ją panaudoti. Tenori ją nuraminti. Bet ji toliau talžo, jau gana stipriai, ir dar į veidą; be to, nutaiso miną, lyg žiotųsi kviestis ką nors iš sustojusių gatvės žiopių jos ginti (nuo jo, niekada jai nelinkėjusio nieko bloga), ir tada jis tarytum paleidžia vadžias. Tvirtai suspaudęs geležtę ją nukreipia į viršų, o kai Johana palinksta artyn tarsi norėdama tvirčiau įsikibti jam į pečius, visu smarkumu smeigia aukštyn. Ir jeigu duria toliau, tai tik norėdamas išlaisvinti nuolaužą ir atstumti Johaną nuo savęs. Jos akys išsprogsta, išsiplečia tarsi iš nuostabos, ir ji atsargiai, kone pasitikėjimo kupinu judesiu pasisuka į jį visu kūnu, delnais įsiremia jam į pečius ir galva priglunda prie kaklo duobutės. Tuomet jis panūsta ją prilaikyti, kuo švelniau prilaikyti ir pakelti ant rankų, bet jam bandant apglėbti lėtai smunkantį kūną jos burna atkranga aukštyn ir tai jau nebe burna, o didžiulė ryklė, iš kurios plūsta tamsus juodas kraujas. Kruvina visa jo krūtinė ir rankos. O gatvėje kiekvienas veidas, virtęs jo veidu, atspindi jo sukrėtimą, nuostabą, regint, kaip kūnas, ką tik jo spaustas glėby, netenka jėgų išsilaikyti ir sudrimba ant žemės. Tuomet kardo

nuolaužos jau nebenuslėpsi. Tiek jo, tiek visų kitų žvilgsniai nukrypsta į ją, ir jis, iškėlęs abi rankas ir svirduliuodamas, pasileidžia į žmones savotiško ryžto kupina bėgsena, tarsi norėdamas pasiaiškinti. Bet jie regi tik jos krauju suteptas rankas ir krūtinę, ir dar vis iškeltą ginklą, tad persigandę išsilaksto. Kažkas toliau rikteli *gaudykit jį*, ir jis metasi bėgti, iš pradžių ilgais, tarsi sulėtintais žingsniais, o paskui vis greityn per Sandgasę ir Rosplaco aikštę. Nors daugelis sprunka į šalį, kažkas baigia jį prisivyti; jis tai mato akies kampučiu, išgirsta policininko švilpuką ir sumoja turįs atsikratyti nuolauža, tad priešais išvydęs fontaną sviedžia geležtę šalin nė nežiūrėdamas, kur toji nukrinta, tada jį pasiveja, ir tuomet viskas baigta, ponija Vust – jo Johana – nebegyva, jo gyvenimo meilė nebegyva, ir tai jo rankų darbas, ir ji, aiman, jau nebegyva.